

Швець О.В.

Еволюція поняття “номінативне речення” у лінгвістиці

*Швець Олександр Віталійович, аспірант,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна*

Анотація. У статті проаналізовано дефініції поняття “номінативне речення”, сформульовані представниками системно-функціонального, структурно-семантичного, структурно-функціонального та лінгвокогнітивного підходів до вивчення синтаксису. Зроблено спробу синтезувати власне визначення.

Ключові слова: *номінативне речення, системно-функціональний підхід, структурно-семантичний підхід, структурно-функціональний підхід, лінгвокогнітивний підхід.*

У сучасному мовознавстві, незважаючи на значні теоретичні напрацювання у галузі синтаксису, дискусійною залишається проблема дефініції поняття “номінативне речення”, яке по-різному інтерпретувалося у різноманітних напрямках та школах.

Термін “номінативний”, який лежить в основі назви “номінативне речення”, походить від латинського “*nominativus*”, що слугує для позначення називного відмінка у латинській мові.

Вперше термін “номінативне речення” був вжитий на засіданні Паризького лінгвістичного товариства 11 червня 1904 року, де з доповіддю “Номінативне речення в індоєвропейських мовах” виступив Антуан Мейє. Він доповів про наявність номінативних речень у санскриті, старо-перській, грецькій, латинській та старослов'янській мовах. На тому ж засіданні учень Мейє, Робер Готію виступив з доповіддю “Номінативне речення в фіно-угорських мовах”, в якій зазначив, що приклади вживання номінативних речень виявлені у російській мові та її діалектах [34, с. 25 – 26].

Згодом, у мемуарах Паризького лінгвістичного товариства за 1906 рік була опублікована стаття А. Мейє “Номінативне речення в індоєвропейських мовах”, в якій він відзначав, що номінативне речення не допускає наявності жодного дієслова, яким би воно не було, і полягає у відношеннях, встановлених між іменниками. Автор зазначав, що номінативне речення стверджує існування якогось факту, виділяючи номінативні речення та номінативні речення у чистому вигляді, якими на його думку були речення, що не містили дієслова в особовій формі. У цій статті він підкреслював, що, окрім семітських мов, у тогочасній російській мові наявні номінативні речення, дія яких відноситься до моменту мовлення [40, с. 1 – 20].

У наукових колах існує думка, що номінативному реченню було надано лінгвістичного статусу саме після публікації цієї статті і, що саме Мейє є основоположником теорії номінативного речення [37, с. 165], яку розвинули у своїх працях його учні Ж. Блох, Р. Готію, Ж. Марузо, та Е. Бенвеніст, дотримуючись визначення свого наставника.

Упродовж тривалого часу номінативні речення не виокремлювали, і розглядали як неповні двоскладні, безособові тощо. В українській синтаксичній науці як односкладні речення їх вивчали В. Горний [8], В. Брицин [5], З. Іваненко [13], А. Загнітко [11] та інші. Спеціальні розвідки, присвячені номінативним реченням в українській мові, належать перу І. Сушинської [30], І. Ходикіної [31], З. Коцюби [16], Г. Кузенко [17], З. Коржак [15] та інших.

У русистичі проблемі номінативного речення присвячені розділи окремих монографій О. Пешковського [21], В. Бабайцевої [3], Н. Арутюнової [1], О. Бондарко [4], П. Леканта [18]; спеціальних праць О. Іванової [12], С. Кацнельсона [14], М. Лужковської [19], І. Попова [22], Л. Санжарова [24], О. Добриднева [10]. Першими серед зарубіжних дослідників номінативне речення з односкладного виділили А. Мейє [40], Л. Єльмслев [37], Е. Бенвеніст [33].

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом науковців до вивчення синтаксису номінативного речення, його структурно-семантичних, лінгво-когнітивних і функціональних особливостей, що передбачає уточнення дефініції поняття “номінативне речення” шляхом дослідження його еволюції.

Мета розвідки – виокремити та схарактеризувати існуючі визначення поняття “номінативне речення” в україністиці, русистичі і романо-германській філології та на підставі опрацювання теоретичного доробку науковців, сформулювати власну дефініцію поняття “номінативне речення”.

У різних словниках лінгвістичних термінів номінативне речення визначається як:

- одночленне речення, головний член якого виражається іменником (зрідка особовим займенником, числівником) у називному відмінку, субстантивованими словами або кількісно-іменним сполученням зі стрижневим словом у формі називного відмінка. Номінативні речення стверджують наявність, існування предмета чи явища в плані теперішнього часу чи безвідносно до часу [7, с. 156];
- односкладове речення, головний член якого позначає наявність, існування предмета чи явища у теперішньому або поза часовим виміром, виражений іменником, особовим займенником, субстантивованою частиною мови, що мають форму називного відмінка, а також кількісно-іменною сполучкою, основне слово якої стоїть у називному відмінку [23, с. 137];
- речення, в якому немає дієслова або наявне дієслово “бути” [41, с. 1157];
- односкладове речення, в якому присудок виражається називним відмінком іменника або кількісно-іменним сполученням [2, с. 270].

В українській лінгвістиці перша спроба досліджень номінативних речень зроблена М. Сулимою в тридцятих роках ХХ століття, який не виділяв їх в окремий тип речень, а відзначав, що іменник у називному відмінку може утворити слово-назву, обминаючи дієслово, називаючи речі, явища тощо [26].

Аналіз теоретичних праць науковців з проблем структури, семантики і функціонування номінативних

речень у мові дозволило нам виокремити такі основні напрями їх вивчення: **системно-функціональний, структурно-семантичний, структурно-функціональний та лінгвокогнітивний.**

Представники **системно-функціонального** напрямку вивчають номінативне речення у системі мови та виявляють його функції в ній (М. Гревіс [36], А. Гусс [36], Л. Єльмслев [37], Е. Бенвеніст [33], О. Шахматов [32], О. Пешковський [21], О. Мельничук [20], М. Чемерисов [6]). Вони розглядають номінативні речення як повні односкладові, що виражають наявність явищ або предметів у момент мовлення.

Французькі лінгвісти М. Гревіс та А. Гусс називають номінативним просте речення, в якому відсутнє дієслово в особовій формі чи складне речення, в якому наявне дієслово в особовій формі лише в підрядних підметових або додаткових реченнях. Вони не відносять до номінативних речення, присудок яких виражений інфінітивом. Деякі номінативні речення науковці називають оказіональними еліпсами, оскільки співрозмовник не повторює окремих елементів попередніх речень. Науковці відзначають, що такий тип речень більш притаманний розмовному стилю мовлення, хоча може вживатися і в писемному стилі. На їх думку, номінативні речення можуть бути поширеними [36, с. 122 – 123].

Автор праці “Проблеми загальної лінгвістики” (1966) Е. Бенвеніст зазначає, що номінативне речення містить іменний предикат і в ньому відсутнє дієслово або дієслово-зв’язка. Він також зауважує, що номінативне речення існуватиме лише у тому випадку, коли можлива дієслівна форма стоятиме у третій особі теперішнього часу дійсного способу. Наявність цього типу речень Е. Бенвеніст не обмежує лише якоюсь однією сім’єю або певними сім’ями мов, відзначаючи, що вони можуть мати місце в інших мовах [33, с. 151].

Як очевидно, представники французької лінгвістичної школи розширили розуміння номінативного речення А. Мейє, зазначивши, що вони можуть бути поширеними і мати місце в інших сім’ях та групах мов. Вони вважають, що номінативні речення властиві, в більшій мірі, розмовному стилю мовлення.

Представник російської лінгвістичної школи О. Шахматов серед номінативних іменних односкладних речень виділяє: односкладні безприсудково-підметові речення (іменні номінативні, кількісно-іменні, іменні генітивні, займенниково-генітивні, прийменниково-іменні) та односкладні присудково-безпідметові речення [32, с. 51].

Видатний лінгвіст О. Пешковський об’єднує під назвою номінативні речення, всі ті, в яких, на його думку, іменник у називному відмінку може виступати присудком, і в яких за самою їх природою, не може бути ні підмета, ні дієслівного присудка. Головною їх рисою він вважає обов’язкову відсутність будь-яких специфічних придієслівних членів [21, с. 377].

Автори академічної “Граматики російської мови” відносять до номінативних речення, що утверджують наявність, існування предмета чи явища, названого головним членом речення, вираженого іменником у формі називного відмінка або кількісно-іменною спо-

лукою слів, числівником або особовим займенником у формі називного відмінка [9, с. 85 – 86].

Отже, російські лінгвісти певною мірою дотримуються дефініції номінативного речення зробленого А. Мейє, визначаючи їх як такі, що не містять присудка, та поділяють на односкладні безприсудково-підметові і присудково-безпідметові речення.

Український лінгвіст О. Мельничук відносить номінативні речення до односкладних, в яких назва предмета чи явища відноситься до певного моменту мовлення. Науковець виділяє два типи таких речень: екзистенційні та називні, і вважає їх більш притаманними діалогічному і внутрішньому мовленню [20, с. 162].

М. Чемерисов наголошує, що “номінативні речення не бувають заперечними, вони не вживаються зі значенням минулого або майбутнього часу. Предикативність у номінативних реченнях виражається розповідною або окличною інтонацією” [6, с. 222].

Як очевидно, українські лінгвісти, акцентують увагу на односкладній структурі номінативних речень, їх часовій віднесеності і специфічній інтонації.

Отже, думки науковців, які належать до системно-функціонального напрямку, відрізняються у плані використання номінативних речень у мовленні (французькі дослідники відносять їх до розмовного стилю, а українські – до діалогічного і внутрішнього мовлення), в той же час усі представники даного напрямку відзначають їх односкладність. Окрім того, українські лінгвісти наголошують на специфічній інтонації цього типу речень.

Представники **структурно-семантичного** напрямку (У. Леманн [39], В. Бабайцева [3], Н. Валгіна [25], І. Білодід [28]) вважають, що основою номінативного речення є іменник у називному відмінку або кількісно-іменна сполука слів, що утверджує буття предмета або явища, яка може бути ускладнена значенням вказівки емоційної оцінки волевиявлення (що відображено у дефініціях В. Бабайцевої [3], Н. Валгіної [25], І. Білодіда [28]).

Представники американської лінгвістичної школи не розглядають номінативних речень на матеріалі англійської мови, а зосереджують свою увагу на арабських та інших індоєвропейських мовах. Зокрема, американський лінгвіст У. Леманн [39] досліджує номінативні речення в індоєвропейських мовах, зазначаючи, що номінативні речення, в яких головний член виражений іменником, інколи з прикметником або часткою, складають один з найпростіших типів речень в цих мовах. Окрім іменника чи прикметника, предикат може бути виражений прислівником.

Дослідник вказує, що номінативні речення можна знайти майже в кожному діалекті індоєвропейських мов, де вони обмежені формальним використанням в прислів’ях і приказах у латинській мові і діалектах німецької, вони мають місце в епічній прозі та поезії старо-ірландської та грецької мов. У балтослов’янських діалектах чисті (власне) номінативні речення є звичайним типом номінативного речення, навіть у тих випадках коли предикатом є прислівник або прислівниковий зворот. Однак таке використання номінативних речень більш поширене в сучасних діалектах (як російська), ніж у більш старих (як старос-

лов'янська), що вважається результатом фіно-угорського впливу.

У. Леманн відзначає, що зазвичай абсолютне номінативне речення складається з іменника, модифікованого дієприкметника у непрямому відмінку, що виступає еквівалентом присудка [39].

У. Леманн доповнив теорію номінативного речення А. Мейє, вказавши на наявність таких речень в епічній прозі та поезії індоєвропейських мов та їх формальне використання у фольклорі.

Засновник структурно-семантичного напрямку в російській лінгвістиці В. Бабайцева відзначає, що серед науковців не існує єдиної думки стосовно значення і структури номінативних речень, хоча їх дослідженню приділяється значна увага. До основних граматичних ознак номінативних речень вона відносить: односкладову структуру і морфологічну природу головного члена; особливу констатуючу інтонацію, яка в залежності від семантики і функціонального призначення речення може бути розповідно-констатуючою і оклично-констатуючою; їх синтаксичне членування на непоширені і поширені [3, с. 114 – 116].

Н. Валгіна називає номінативними речення головний член яких виражений іменником або субстантивованою частиною мови у називному відмінку. Вона відзначає, що субстантивовані член може також бути виражений словосполученням, але головне слово номінативного речення повинне вживатися у формі називного відмінка. На її думку, номінативні речення лексично обмежені використанням іменників, що утверджують наявність, існування явища чи предмета [25, с. 256].

Аналіз праць представників російської лінгвістичної школи свідчить про позитивні зрушення у плані збагачення теорії номінативного речення шляхом виокремлення їх граматичних ознак і особливої констатуючої інтонації.

Автори "Сучасної української літературної мови (Синтаксис)" за редакцією І. Білодіда відзначають, що "форма головного члена номінативних речень (називний відмінок) найлегше і прямо втілює в собі функцію номінації (називання), реалізується у відповідній номінативній, номінативно-вказівній, номінативно-оцінній чи номінативно-окличній інтонації, що й дозволяє передавати думку про буття, наявність предмета, явища, поняття, яке називається. Здебільшого такий предмет (явище, поняття) називається розгорнуто, у вигляді чіткої словесної фіксації властивих йому ознак" [28, с. 257]. При цьому слушно зауважують, що "номінативні речення є виключно іменними структурами. В їх складі можуть бути означення або додатки, що залежать від головного члена в називному відмінку. Проте в номінативному реченні не може бути обставин, бо їх наявність свідчила б про те, що речення містить у своєму складі значення дієслова-присудка. Певне слово в номінативному реченні може виступати у морфологічній формі, що є типовою для обставини. Проте його функція у відношенні до головного члена є атрибутивною, функцією неузгодженого означення, яке можна замінити узгодженням" [28, с. 258].

Українські дослідники у своїх визначеннях розширюють теорію номінативного речення, відзначаючи,

що вони належать до виключно іменних структур, які вживаються лише у стверджувальній формі і не можуть мати обставин у своєму складі, а також володіють номінативною, номінативно-вказівною, номінативно-оцінною або номінативно-окличною інтонацією, за допомогою якої передається думка про буття, наявність предмета, явища, поняття, яке називається.

Вищезазначене свідчить про те, що представники структурно-семантичного напрямку досліджують структурну та семантичну будову номінативних речень, розглядаючи їх як односкладні, основою яких є іменник в називному відмінку, кількісно-іменна словосполучка або займенник, зазначаючи, що використання іменників обмежене тими, які стверджують наявність, буття предмета чи явища. Усі вони, окрім У. Леманна, відзначають особливу констатувальну інтонацію, властиву номінативним реченням.

Науковці, що належать до **структурно-функціонального** напрямку (П. Лекант [18], О. Бондарко [4], А. Загнітко [11], З. Коцюба [16], З. Коржак [15]), на відміну від представників інших двох напрямів, зосередили свою увагу не лише на структурі номінативних речень, а й на їх функціонуванні у мовленні.

Зокрема російський мовознавець П. Лекант зазначає, що серед номінативних речень можна виділити "два структурних види – нерозчленовані і розчленовані" [18, с. 159]. При цьому він відзначає, що нерозчленовані номінативні речення представлені лише головним членом, словом або синтаксично неподільним словосполученням або поширені прислівними другорядними членами, що утворюють з головним членом єдине словосполучення. Додавши, що у розчленованих номінативних реченнях окрім головного члена структурним елементом є детермінуючий другорядний член. Поширюючи (прислівні) другорядні члени, що об'єднуються з головним членом або з детермінантом, він визначає як факультативний елемент структури [18, с. 160].

О. Бондарко дотримується думки, що дія в номінативному реченні може відноситися лише до моменту мовлення, оскільки у ньому відсутні специфічні засоби вказівки на часову віднесеність дії [4, с. 65].

Російські науковці відзначають, що номінативні речення можуть бути розчленованими і нерозчленованими, стверджувальними і відносяться лише до моменту мовлення.

Український лінгвіст А. Загнітко вважає основною граматичною ознакою номінативних речень їх односкладність та морфологічну природу головного члена, який може виражатися іменником у називному відмінку, кількісно-іменною словосполучкою комплетивного плану або займенником. Розрізняє поширені та непоширені номінативні речення, відзначає, як суттєву ознаку їх констатувальну інтонацію [11, с. 207 – 208].

З. Коцюба розглядає номінативні речення як один із типів односкладного речення з єдиним вербально експлікованим ядровим центром, який не є ні підметом, ні присудком, а поєднує в собі їхні якості. Автор зазначає, що головний член номінативних речень містить двочленну думку, один елемент якої – поняття предмета, другий – абстраговане поняття буття цього предмета. Основним модальним значенням номінати-

них речень вважає ствердження існування реального факту. Часову віднесеність номінативних речень визначає як абсолютну або відносну, додаючи, що у процесі комунікації номінативні речення реалізують функції завершеного монорематичного висловлювання [16, с. 5 – 6].

З. Коржак вважає, що “визначальною ознакою темпоральної характеристики номінативних одиниць є функціонування у них особливої часової форми – антропоцентричного теперішнього. Цей час завжди збігається з моментом спілкування, є константним значенням, не має парадигматичних протиставлень з іншими часовими планами і не потребує формальних показників. Від теперішнього присудкового теперішній антропоцентричний відрізняється тим, що до позначення вияву ознаки у часі він не має безпосереднього відношення, а локалізує у часі нерозчленовану предметну ситуацію, вказує, що ця предметна ситуація відображається у свідомості мовця” [15, с. 7].

Як очевидно, українські лінгвісти відзначають односторонність номінативних речень, морфологічну природу головного члена, який поєднує у собі функції підмета і присудка, а часова віднесеність співпадає з часом спілкування.

Представники структурно-функціонального напрямку зосереджують свою увагу на функціонуванні номінативних речень у мовленні, розглядаючи також їх структуру. Вони збагатили теорію синтаксису простого речення твердженням, що номінативні речення бувають розчленованими та нерозчленованими, що дія в них може відноситися лише до моменту мовлення – антропоцентричного теперішнього, а головний член є засобом вираження двочленності речення.

Сучасний етап розвитку лінгвістики відзначається дослідженням функціонування мови як різновиду когнітивної, тобто пізнавальної, діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджує через мовні явища, що уможливило появу **лінгвокогнітивного напрямку** у вивченні синтаксису. Він спрямований на вивчення загально лінгвістичних (релевантний для будь-якої мови, якою здійснюється процес комунікації) і національно-детермінованих компонентів (актуальний для мовлення певної національної спільноти, оскільки виражає її національну специфіку).

Поштовхом до виникнення лінгвокогнітивного напрямку стали наукові праці Н. Хомського, в яких він висловив думку про вроджений характер здатності людини спілкуватися певною мовою та ввів поняття “генеративної граматики”, згідно з якою за допомогою скінченного набору граматичних правил і понять особистість здатна створити необмежену кількість ре-

чень, зокрема речення, ніким досі не висловлені. Таку здатність він вважав природженою частиною генетичної програми людини, яка, не усвідомлюючи цих структурних принципів, може створювати мовленнєві конструкції різних типів [35].

У руслі даного напрямку французька дослідниця Ф. Лефьовр визначає номінативне речення як синтаксичну структуру, яка висловлює судження, вигук, запитання, вимогу, утворену шляхом поєднання бездієслівного предиката й імпліцитного підмета, розглядаючи його на матеріалі французької мови. Вона відзначає, що номінативне речення, завдяки контекстуальному оточенню, може мати ознаки категорії особи, часу, виду і способу. За даними дослідження Ф. Лефьовр встановила, що номінативні структури властиві, перш за все, писемному стилю мовлення і спричинені бажанням економії мовних засобів вираження думки. Далі науковець відзначає, що номінативні речення можуть бути простими і поширеними за допомогою детермінативів. На відміну від інших дослідників Ф. Лефьовр доводить, що вони можуть бути заперечними [38, с. 47 – 48].

Опрацювання теоретичного доробку представників різних напрямів вивчення номінативного речення дозволяє зробити висновок, що теорію номінативного речення започаткував французький дослідник А. Мейє, а його співвітчизники розвинули її, вказавши на можливість розширення структури номінативних речень, їх наявність в інших сім'ях та групах мов у розмовному та писемному стилях мовлення.

Представники російської лінгвістичної школи вивчали номінативні речення як односкладові, структура яких може бути поширена детермінантами, окрім обставин, а лексичне наповнення обмежене тими іменниками, які стверджують наявність, буття предмету чи явища.

Українські лінгвісти зосередили свою увагу як на структурі, так і на функціях номінативного речення, встановивши, що їх інтонація є констатуючою та виділивши різні типи цих речень.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що номінативні речення – це речення, головний член яких може бути виражений іменником у формі називного відмінка, особовим займенником, кількісно-іменним словосполученням, субстантивованою частиною мови, числівником, що констатує буття предмета чи явища у теперішньому часі. Номінативні речення можуть бути непоширеними та поширеними, до їх складу можуть входити означення та додатки.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у поліпарадигмальному вивченні номінативних речень на матеріалі різноструктурних мов.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Арутюнова Н. Д. Русское предложение. Бытийный тип / Н. Д. Арутюнова, Е. Н. Ширяев. – М.: Русский язык, 1983. – 198 с.
Arutyunova N. D. Russkoye predlozheniye. Bytiynyy tip [Russian sentence. Existential type] / N. D. Arutyunova, Ye. N. Shirayev. – M.: Russkiy yazyk, 1983. – 198 s.
2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – М.: Советская энциклопедия, 1969. – 608 с.
Akhmanova O. S. Slovar' lingvisticheskikh terminov [Dictionary of linguistic terms] / Ol'ga Sergeevna Akhmanova. – M.: Sovetskaya entsiklopediya, 1969. – 608 s.
3. Бабайцева В. В. Односоставные предложения в современном русском языке / Вера Васильевна Бабайцева. – М.: Просвещение, 1968. – 160 с.
Babaytseva V. V. Odnosostavnyye predlozheniya v sovremennom russkom yazyke [Mononuclear sentences in modern Russian] / Vera Vasil'yevna Babaytseva. – M.: Prosveshcheniye, 1968. – 160 s.

4. Бондарко А. В. Функциональная грамматика / Александр Владимирович Бондарко. – Л.: Наука, 1984. – 136 с.
Bondarko A. V. *Funktional'naya grammatika [Functional Grammar]* / Aleksander Vladimirovich Bondarko. – L.: Nauka, 1984. – 136 s.
5. Брицин В. М. Односкладні речення в українській мові: до питання методології їхнього дослідження / В. М. Брицин // Мовознавство. 2001. – № 3. – С. 81–87.
Brytsyn V. M. *Odnoskladni rechennya v ukrayins'kiy movi: do pytannya metodolohiyi yikhnoho doslidzhennya [Mononuclear sentences in Ukrainian language: to the question of methodology of their study]* / V. M. Brytsyn // *Movoznavstvo*. 2001. – № 3. – S. 81–87.
6. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис / Волох О. Т., Чемерисов М. Т., Чернов Є. І. – К.: Вища школа, 1989. – 335 с.
Volokh O. T. *Suchasna ukrayins'ka literaturna mova: Morfolohiya. Syntaksys [Contemporary Ukrainian Literary Language: Morphology. Syntax]* / Volokh O. T., Chemerisov M. T., Chernov YE. I. – K.: Vyshcha shkola, 1989. – 335 s.
7. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
Hanych D. I. *Slovnnyk lnhvistychnykh terminiv [Glossary of linguistic terms]* / D. I. Hanych, I. S. Oliynyk. – K.: Vyshcha shkola, 1985. – 360 s.
8. Горяний В. Д. Синтаксис односкладних речень / Валентин Давидович Горяний. – К., 1984. – 128 с.
Horyanyu V. D. *Syntaksys odnoskladnykh rechen' [The syntax of mononuclear sentences]* / Valentyn Davydovych Horyanyu. – K., 1984. – 128 s.
9. Грамматика русского языка. Синтаксис [под ред. В. В. Виноградова, Е. С. Истриной]. – М.: АН СССР, 1960. – Т. II. Ч. 1 – 701 с.
Grammatika russkogo yazyka. Sintaksis [The grammar of Russian language. Syntax] [pod. red. V. V. Vinogradova, Ye. S. Istrinoy]. – M.: AN SSSR, 1960. – T. II. CH. I – 701 s.
10. Добрыднева Е. А. Актуальные проблемы односоставных предложений (опыт лекции) / Е. А. Добрыднева // Русский литературный язык: номинация, предикация, экспрессия: [Межвуз. сб. науч. тр.] / Отв. ред. В. В. Леденева. – М.: МАНПО, 2002. – С. 164–170.
Dobrydneva Ye. A. *Aktual'nyye problemy odnosostavnykh predlozheniy (opyt leksii) [The topical problems of mononuclear sentences (experience of lectures)]* / Ye. A. Dobrydneva // *Russkiy literaturnyy yazyk: nominatsiya, predikatsiya, ekspressiya: [Mezhvuz. sb. nauch. tr.]* / Otv. red. V. V. Ledeneva. – M.: MANPO, 2002. – S. 164–170.
11. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
Zahnitko A. P. *Teoretychna hramatyka ukrayins'koyi movy: Syntaksys [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax]* / Anatoliy Panasovych Zahnitko. – Donets'k: DonNU, 2001. – 662 s.
12. Иванова Е. Ю. О перцептивности номинативных предложений / Е. Ю. Иванова // Вопросы языкознания, 2004. №1. – С. 107–117.
Ivanova Ye. Yu. *O pertseptivnosti nominativnykh predlozheniy [About perceptivity of nominative sentences]* / Ye. Yu. Ivanova // *Voprosy yazykoznaneya*, 2004. №1. – S. 107–117.
13. Іваненко З. І. Односкладні речення як синонімічні паралелі двоскладних / З. І. Іваненко // УМЛШ, 1985. – №8. – С. 30–37.
Ivanenko Z. I. *Odnoskladni rechennya yak sinonimichni paraleli dvoskladnykh [Mononuclear sentences as synonymic parallels of two-member sentences]* / Z. I. Ivanenko // *UMLSH*, 1985. – №8. – S. 30–37.
14. Кацнельсон С. Д. К генезису номинативного предложения / Соломон Давидович Кацнельсон. – Л., 1936. – 110 с.
Katsnel'son S. D. *K genezisu nominativnogo predlozheniya [To the genesis of the nominative sentence]* / Solomon Davidovich Katsnel'son. – L., 1936. – 110 s.
15. Коржак З. З. Вираження експресивності номинативних речень (на матеріалі сучасних українських художніх текстів): автореф. дис. ... канд. філ. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / З. З. Коржак. – Івано-Франківськ, 2007. – 22 с.
Korzhak Z. Z. *Vyrazhennya ekspresyvnosti nominativnykh rechen' (na materiali suchasnykh ukrayins'kykh khudozhnykh tekstiv) [The Revealing of the Nominative Sentences Expressivity (on the material of the modern Ukrainian fiction texts)]: avtoref. dys. ... kand. fil. nauk: spets. 10.02.01 “Ukrayins'ka mova”* / Z. Z. Korzhak. – Ivano-Frankivs'k, 2007. – 22 s.
16. Коцюба З. Г. Експресивність номинативних речень як перекладознавча проблема (на матеріалі англійської та української мов): автореф. дис. ... канд. філ. наук: спец. 10.02.16 “Перекладознавство” / З. Г. Коцюба. – Київ, 2001. – 16 с.
Kotsyuba Z. H. *Ekspresyvnist' nominativnykh rechen' yak perekladoznavcha problema (na materiali anhliys'koyi ta ukrayins'koyi mov) [Expressiveness of nominal sentences as a problem of Translation Studies (based on the English and Ukrainian languages)]: avtoref. dys. ... kand. fil. nauk: spets. 10.02.16 “Perekladoznavstvo”* / Z. H. Kotsyuba. – Kyiv, 2001. – 16 s.
17. Кузенко Г. М. Номинативні перформативні речення з емотивним значенням / Г. М. Кузенко // Наукові записки: спеціальний випуск. – 2001. – Т. 19. – С. 42–45.
Kuzenko H. M. *Nominativni performativni rechennya z emotyvnym znachennym [Nominative performative sentences with emotive meaning]* / H. M. Kuzenko // *Naukovi zapysky: spetsial'nyy vypusk*. – 2001. – T. 19. – S. 42–45.
18. Лекант П. А. Синтаксис простого предложения в современном русском языке / Павел Александрович Лекант. – М.: Высшая школа, 2004. – 247 с.
Lekant P. A. *Syntaksys prostoho predlozheniya v sovremenom russkom yazyke [The syntax of the simple sentence in modern Russian]* / Pavel Aleksandrovych Lekant. – M.: Vysshaya shkola, 2004. – 247 s.
19. Лужковская М. Ф. Цепочки номинативных предложений в современном русском литературном языке (на материале очерков): автореф. дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.01 “Русский язык” / М. Ф. Лужковская. – Л., 1987. – 16 с.
Luzhkovskaya M. F. *Tsepochky nominativnykh predlozheniy v sovremenom russkom lyteraturnom yazyke (na materyale очерков) [Chains of nominative sentences in modern literary Russian (based on essays)]: avtoref. dys. ... kand. fylol. nauk: spets. 10.02.01 “Russkiy yazyk”* / M. F. Luzhkovskaya. – L., 1987. – 16 s.
20. Мельничук О. С. Развитие структуры слов'янського речення / Олександр Савич Мельничук. – К.: Наукова думка, 1966. – 324 с.
Mel'nychuk O. S. *Rozvytok struktury slov'yans'koho rechennya [The development of the Slavic sentence's structure]* / Oleksandr Savych Mel'nychuk. – K.: Naukova dumka, 1966. – 324 s.
21. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / Александр Матвеевич Пешковский. – [8-е изд., доп.]. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 544 с.
Peshkovskyy A. M. *Russkiy syntaksys v nauchnom osveshcheniy [Russian syntax in scientific light]* / Aleksandr Matveevych Peshkovskyy. – [8-e yzd., dop.]. – M.: Yazyky slavyanskoj kul'tury, 2001. – 544 s.
22. Попова И. А. О двусоставности номинативных предложений / И. А. Попова // Исследования по современному русскому языку: [Сб. ст., посвящ. памяти проф. Е. М. Галкиной-Федорук] / [Под ред. Т. П. Ломтева и А. А. Камыниной]. – М.: МГУ, 1970. – С. 216–235.
Popova Y. A. *O dvusostavnosti nominativnykh predlozheniy [About two-memberness of nominative sentences]* / Y. A. Popova // *Yssledovaniya po sovremenomu russkomu yazyku: [Sb. st., posvyash. pam'ati prof. E. M. Gal'kinoy-Fedoruk]* / [Pod red. T. P. Lomteva i A. A. Kamyninoy]. – M.: MGU, 1970. – S. 216–235.

- posvyashch. pamyaty prof. E. M. Halkynoy-Fedoruk] / [Pod red. T. P. Lomteva y A. A. Kamynynoy]. – M.: MHU, 1970. – S. 216–235.
23. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов: пособие для учителя / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М.: Просвещение, 1985. – 357 с.
- Rozental' D. É. Slovar'-spravochnyk linyhvystycheskykh terminov: posobyе dlya uchytelya [Dictionary of linguistic terms: a teacher's guide] / D. É. Rozental', M. A. Telenkova. – M.: Prosveshchenye, 1985. – 357 s.
24. Санжаров Л. Н. Номинативное предложение в современном русском языке (на материале поэзии): автореф. дисс... канд. филол. наук: спец. 10.02.01 “Русский язык” / Л. Н. Санжаров. – М., 1963. – 20 с.
- Sanzharov L. N. Nomynatyvnoe predlozhenye v sovremennom russkom yazyke (na materyale poézyu) [A nominative sentences in modern Russian (based on poetry)]: avtoref. dyss... kand. fylol. nauk: spets. 10.02.01 “Russkyu yazyk” / L. N. Sanzharov. – M., 1963. – 20 s.
25. Современный русский язык: Учебник / [Под ред. Н. С. Валгиной]. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Логос, 2002. – 528 с.
- Sovremennyy russkyu yazyk [Modern Russian]: Uchebnyk / [Pod red. N. S. Valhynoy]. – 6-e yzd., pererab. y dop. – M.: Lohos, 2002. – 528 s.
26. Сулима М. Українська фраза [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://r2u.org.ua/node/198>
- Sulyma M. Ukrayins'ka fraza [Ukrainian phrase] [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://r2u.org.ua/node/198>
27. Сучасна українська літературна мова / [за ред. С. О. Карамана]. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 558 с.
- Suchasna ukrayins'ka literaturna mova [Modern literary Ukrainian] / [za red. S. O. Karamana]. – K.: Litera LTD, 2011. – 558 s.
28. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. – К.: Наук. думка, 1972. – 516 с.
- Suchasna ukrayins'ka literaturna mova: Syntaksys [Modern literary Ukrainian: Syntax] / [za zah. red. I. K. Bilodida]. – K.: Nauk. dumka, 1972. – 516 s.
29. Сучасна українська мова: підручник / [за ред. О. Д. Пономаріва]. 3-тє вид., перероб. – К.: Либідь, 2005. – 488 с.
- Suchasna ukrayins'ka mova [Modern Ukrainian]: pidruchnyk / [za red. O. D. Ponomariva]. 3-tye vyd., pererob. – K.: Lybid', 2005. – 488 s.
30. Сушинська І. М. Структурно-функціональні різновиди номинативних речень у сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філ. наук: спец. 10.02.01 – “Українська мова” / І. М. Сушинська. – Дніпропетровськ, 2000. – 20 с.
- Sushyns'ka I. M. Strukturno-funktsional'ni riznovydy nominatyvnykh rechen' u suchasny ukrayins'kiy movi [Functional-semantic varieties of the nominative sentences in modern Ukrainian language]: avtoref. dys. ... kand. fil. nauk: spets. 10.02.01 – “Ukrayins'ka mova” / I. M. Sushyns'ka. – Dnipropetrovs'k, 2000. – 20 s.
31. Ходикіна І. І. Функціональні особливості вживання різновидів номинативних речень у творах Олесь Гончара / І. І. Ходикіна // Актуальні проблеми слов'янської філології: [Зб. наук. ст.]: Лінгвістика і літературознавство. – К.: Знання, 2000. – Вип. 5. – С. 40–44.
- Khodykina I. I. Funktsional'ni osoblyvosti vzhyvannya riznovydiv nominatyvnykh rechen' u tvorakh Olesya Honchara [Functional features of the use of varieties of nominative sentences in Oles Gonchar's works] / I. I. Khodykina // Aktual'ni problemy slov'yans'koyi filolohiyi: [Zb. nauk. st.]: Linyhvistyka i literaturoznavstvo. – K.: Znannya, 2000. – Vyp. 5. – S. 40–44.
32. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / Алексей Александрович Шахматов; [вступ. статья д-ра филол. наук, проф. Е. В. Клобукова; редакция и комментарии проф. Е. С. Истриной]. – [3-е изд.]. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 624 с.
- Shakhmatov A. A. Syntaksys russkoho yazyka [The syntax of Russian] / Aleksey Aleksandrovych Shakhmatov; [vstup. stat'ya d-ra fylol. nauk, prof. E. V. Klobukova; redaktsyya y kommentaryu prof. E. S. Ystrynoy]. – [3-e yzd.]. – M.: Édytoryal URSS, 2001. – 624 s.
33. Benveniste É. Problèmes de linguistique générale / Émile Benveniste. – Paris: Éditions Gallimard, 1966. – V. I. – 356 p.
34. Bulletin de la société de linguistique de Paris – Paris: au siège de la société: Sorbonne, 1904. – T. 13. – 142 p.
35. Chomsky N. The Logical Structure of Linguistic Theory / Noam Chomsky. – New York: Plenum Press, 1975. – 604 p.
36. Grevisse M. Nouvelle grammaire française: Grammaire / M. Grevisse, A. Goosse. – Bruxelles: De Boeck Supérieur, 1995. – V. 103. – 393 p.
37. Hjelmslev L. Essais linguistiques. Travaux du cercle linguistique du Copenhague / Louis Hjelmslev. – Copenhague: Nordisk Sprog – og Kulturforlag, 1959. – V. XII. – 275 p.
38. Lefeuve F. La phrase averbale en français / F. Lefeuve // L'Information Grammaticale. – 2001. – № 88. – P. 47–48
39. Lehmann W. P. Proto-Indo-European syntax / Winfred Philipp Lehmann. – USA: University of Texas Press, 1974. – 278 p.
40. Mémoires de la société de linguistique de Paris. – Paris: Librairie Honoré Champion éditeur, 1906. – T. 14. – 549 p.
41. Robert P. Le Petit Robert: Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française / Paul Robert. – Paris: S.N.L., 1976. – 1971 p.

Shvets O.V. The evolution of the notion “nominative sentence” in linguistics

Abstract. The article analyses the definitions of the notion “nominative sentence”, which were formulated by the representatives of the system-functional, structural-semantic, structural-functional and linguo-cognitive approaches to the study of the syntax. An attempt to produce own definition was made.

Keywords: *nominative sentence, the system-functional approach, the structural-semantic approach, the structural-functional approach, linguo-cognitive approach.*

Швец А.В. Эволюция понятия “номинативное предложение” в лингвистике

Аннотация. В статье проанализированы дефиниции понятия “номинативное предложение”, сформулированные представителями системно-функционального, структурно-семантического, структурно-функционального и лингвокогнитивного подходов к изучению синтаксиса. Была сделана попытка синтезировать собственное определение.

Ключевые слова: *номинативное предложение, системно-функциональный подход, структурно-семантический подход, структурно-функциональный подход, лингвокогнитивный подход.*